

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAYINLARI 15
İlahiyat Serisi: 15

İSLAM HUKUKUNA GİRİŞ
Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN

Proje Editörü: Prof. Dr. Murat DEMİRKOL

Kapak ve Mizanpaj: TAVOOS

Baskı ve Cilt:
Sözkesen Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1518. Sokak No: 2/40
Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0312 395 21 10 (Sertifika No: 13268)

2. Baskı: Eylül 2019 (2.000 adet)

ISBN: 978-605-80968-2-0

FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0 312) 310 08 60 – Fax: (0 312) 311 47 89 – E-mail: fcr@fcr.com.tr

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti. (Sertifika no: 13178)

Bu kitaptaki yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarna aittir.

B
BİLAY

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAYINLARI
www.bilay.net info@bilay.net

PROF. DR. ABDULLAH KAHRAMAN

İslam Hukukuna Giriş

İlahiyat

ÖN SÖZ.....	11
İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR.....	17
1. Din.....	20
2. Şeriat.....	20
2.1. İslam Şeriatının Önceki Şeriatlardan Farkı.....	21
2.2. İslam Hukuku ile Beşerî Hukuklar Arasındaki Bazı Farklar	23
3. Hukuk.....	25
3.1. Hukukun Tanımı.....	25
3.2. Hukukun Amacı.....	26
3.3. Hukuk Çeşitleri	26
3.3.1. Tasnif Bakımından Hukuk Çeşitleri.....	26
3.3.2. Kaynağı Bakımından Hukuk Çeşitleri.....	26
3.3.3. Konusu Bakımından Hukuk Çeşitleri.....	26
3.4. İnsanlık Tarihinde Hukukun Serüveni	29

İKİNCİ BÖLÜM

FIKİH VE İSLAM HUKUKU.....	35
1. Fıkıh.....	37
1.1. Fıkıhın Tanımı ve İzahı.....	37
1.2. Din, Ahlak ve Hukuk Kavramları Açısından Fıkıh.....	39
2. Fıkıh ve İslam Hukuku Tabirleri.....	40
3. İslam Hukukunun Özellikleri.....	41
4. İslam Hukukunun Konusu ve Tasnifi	51
5. Fıkıhın Amacı.....	57
6. Fıkıhın Bilgi Kaynakları.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM HUKUK TARİHİ.....	61
1. İslam Hukuku ve Fıkıh İlminin Dönemlendirilmesi.....	63
1.1. İslam Hukukunun Dönemleri	63
1.2. Fıkıh İlminin Dönemlendirilmesi.....	63
2. İslam Hukukunun Öncesiyle İlişkisi.....	67
2.1. Cahiliye Dönemi İle İlişkisi ve Bu Dönemde Toplumun Hukuki Yapısı.....	67

2.1.1. Aile.....	68
2.1.2. Muamelât (Borçlar ve Eşya) Hukuku.....	70
2.1.3. Ceza Hukuku	71
2.1.4. Muhakeme Usulü.....	71
2.2. Roma Hukuku İle İlişkisi	71
2.3. Önceki Şeriatlar (Şer’u Men Kablena) İle İlişkisi.....	73
2.3.1. Yahudi Hukuku İle İlişkisi	74
2.3.2. Hıristiyan Hukuku İle İlişkisi	74
3. İslam Hukukunun Doğuşu: Hz. Peygamber’in Mekke Dönemi	74
3.1. Mekke Döneminin Hukuki Yapısı (Hukuki Faaliyet).....	75
3.2. Hukukçu Olarak Hz. Peygamber ve Hukuk Eğitimi.....	75
3.3. Fıkıhın Esas Mimarı Olarak Hz. Peygamber ve Genel Yönetimi.....	76
3.4. Mekke Döneminde Furu-ı Fıkıh (İbadet ve Hukuk).....	78
3.5. Mekke Döneminin Hukukçu Sahabileri.....	79

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM HUKUKUNUN HZ. PEYGAMBER

DÖNEMİNDE GELİŞMESİ: MEDİNE DÖNEMİ (622-632)	81
1. İslam Hukukunda Medine’nin Yeri.....	83
2. Medine Döneminde Hukuk Eğitimi ve Öğretimi.....	84
3. Medine Döneminin Hukukçu Sahabileri.....	85
4. Medine Döneminde Teşri Kılınan Fikhî ve Hukuki Hükümler	86
5. Hz. Peygamber Devrinde Fıkıhın Kaynakları.....	97
6. Fıkıh Kaidelerinin ve Hükümlerinin Ortaya Çıkış Şekli	100
7. Hz. Peygamber Devrinde Fıkıhın Özellikleri	101
7.1. Tedric	101
7.2. Kolaylık.....	101
7.3. Nesih	102

BEŞİNCİ BÖLÜM

SAHABE DÖNEMİ (632-H. I. YÜZYILIN ORTALARI)..... 103

1. Hukukçu Olarak Sahabe Nesli	105
2. Sahabe Kavlinin Hukuki Değeri	105
3. Sahabe Döneminde Hukuk (Fıkıhın Gelişme ve Genişleme Çağı).....	107
3.1. Hulefâ-i Râşidîn Devrinde Fıkıh.....	107
3.2. Hukukun Kaynakları ve Yöntemi.....	108
3.3. İçtihat ve İftâ Bakımından Sahabe	109
3.4. Meşhur Sahabe Hukukçuları.....	110
3.5. Sahabe Devrinde Hüküm ve İçtihat Prensipleri.....	112
3.6. Sahabe Devrinde İhtilaf	112
3.7. Devrin Fıkıh Bakımından Özellikleri	113
3.8. Kitap Tedvini.....	114

ALTINCI BÖLÜM

TÂBİÜN DÖNEMİ

(KURUCU İÇTİHAT DÖNEMİ-I/VII YY. ORTALARI 132/750)..... 115

1. Hukukçu Olarak Tâbiün Nesli.....	117
2. Tâbiün Döneminde Fıkıh/Hukuk.....	117

2.1. Hadis Rivayeti	118
2.2. Nazari Fıkıh	118
2.3. Hicaz ve Irak Medreselerinin Ortaya Çıkması.....	118
2.4. Kitap Tedvini	122
3. Hukukun Kaynakları ve Yöntemi.....	122
4. Tâbiûnun Yetiştirdiği Hukukçular	123

YEDİNCİ BÖLÜM

TEBE-İ TÂBİİN DÖNEMİ VE MEZHEPLERİN TEŞEKKÜLÜ..... 125

1. Fıkıh Mezheplerinin Ortaya Çıkış Süreci	127
1.1. Genel Olarak	127
1.2. Bu Devirde Fıkıh	128
1.3. Fıkıhın Genişlemesi ve Gelişmesi.....	128
1.4. Fukahanın İhtilafı.....	129
1.5. İctihat Hürriyeti ve İlk Mezhebî Oluşumlar	129
1.6. Rey ve Hadis Mektepleri	130
1.7. Tedvin Faaliyeti.....	131
2. Mezhep Kavramı ve Mezheplerin Teşekkülü.....	132
2.1. Genel Olarak Fıkıhta Ekoller.....	132
2.2. Mezhep Kavramı	133
2.3. Mezhebin Teşekkülünü Sağlayan Amiller.....	133
3. Sünnî Fıkıh Mezhepleri.....	134
3.1. Hanefî Mezhebi	135
3.1.1. Mezhebin Teşekkülü.....	135
3.1.2. Hanefî Mezhebinde Âlimler, Kitaplar ve Fetvaları Adlandırmada Kullanılan İsimler ve İşaretler	170
3.1.3. Mezhebin Temel Özellikleri.....	172
3.1.4. Mezhebin Öncü İmamı: Ebu Hanife	179
3.1.5. Hanefî Mezhebinin Günümüzde Yaygın Olduğu Bölgeler	185
3.2. Mâlikî Mezhebi.....	185
3.2.1. Mezhebin Teşekkülü	186
3.2.2. Mezhebin Ekolleri.....	192
3.2.3. Mezhebin Görüş ve Âlimlerini Adlandırmada Kullanılan İsimler.....	198
3.2.4. Mezhebin Öncü İmamı: Mâlik b. Enes	199
3.2.5. Mezhebin Özellikleri.....	201
3.2.6. Günümüzde Mâlikî Mezhebinin Yaygın Olduğu Bölgeler	203
3.3. Şafîî Mezhebi.....	203
3.3.1. Mezhebin Teşekkülü	203
3.3.2. Mezhebin Görüş ve Âlimlerini Adlandırmada Kullanılan İsimler	209
3.3.3. Mezhebin Ayırıcı Özellikleri	210
3.3.4. Mezhebin Öncü İmamı: İmam Şâfiî	211
3.3.5. Günümüzde Şâfiî Mezhebinin Yaygın Olduğu Bölgeler.....	213
3.4. Hanbelî Mezhebi	214
3.4.1. Mezhebin Teşekkülü.....	214
3.4.2. Mezhebin Görüş ve Âlimlerini Adlandırmada Kullanılan İsimler.....	220
3.4.3. Mezhebin Ayırıcı Özellikleri	221
3.4.4. Mezhebin Öncü İmamı: Ahmed b. Hanbel	223
3.4.5. Günümüzde Hanbelî Mezhebinin Yaygın Olduğu Bölgeler.....	224

3.5. Sünnî Mezheplerin Oluşum Bakımından Mukayesesi	224
3.5.1. Mezheplerin Teşekkülünden Önceki Durum	225
3.5.2. Mezheplerin İlk “Muhtasar”larının İçerik Açısından Mukayesesi	229

SEKİZİNCİ BÖLÜM

DİĞER MEZHEPLER VE MEZHEPLERİN YAYILMASI	235
1. Sünnî Olmayan Mezhepler	237
1.1. İmamiyye (Caferiyye) Mezhebi	237
1.1.1. Caferiyye Mezhebinin Usulü	238
1.1.2. Mezhebin Öncü İmamı: Cafer es-Sâdık	244
1.2. Haricilik	247
1.3. Zeydiyye	251
1.3.1. Zeydiyye Mezhebinin Oluşum ve Gelişim Aşamaları	252
1.3.2. Fıkıh Usulü ve Şer’î Deliller	254
1.3.3. Zeydiyye Mezhebinin Diğer Mezheplerden Ayıran Özellikler	255
1.3.4. Zeydi Mezhebine Dair Fıkıh Literatürü	255
1.3.5. Mezhebin Kurucu İmamı: Zeyd b. Ali Zeynelabidin	257
1.4. Günümüzde Diğer Mezheplerin Yaygın Olduğu Bölgeler	258
2. Yaşamayan Fıkıh Mezhepleri	258
3. Mezheplerin Yayılmasındaki Amiller	263
4. Bir Mesele Fıkıh Literatüründe Nasıl Araştırılır?	266

DOKUZUNCU BÖLÜM

İLK TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ VE ANADOLU

SELÇUKLU DEVLETİNDE İSLAM HUKUKU	269
1. Moğol İstilas ve Abbasilerin Yıkılışı	271
2. Abbasiler Döneminde İslam Hukuku/Fıkıh	273
3. Karahanlılar	274
4. Gazneliler	276
5. Harizmşahlar	277
6. Selçuklular Döneminde İslam Hukuku	278
6.1. Büyük Selçuklular Döneminde İslam Hukuku	278
6.2. Anadolu Selçuklu Devleti (m. 1075-1308)	282
6.3. Fıkıh Bakımından Selçuklu Döneminin Özellikleri	283
7. Memlükler (m. 1250-1517)	293

ONUNCU BÖLÜM

OSMANLI DÖNEMİ İSLAM HUKUKU

(KURULUŞUNDAN TANZİMATA KADAR: 1299-1839)	297
1. Tarihi ve Siyasi Durum	299
2. Osmanlı’da Uygulama Olarak İslam Hukukunun Durumu	301
2.1. Osmanlı’dan Önceki Durum	301
2.2. Osmanlı’daki Durum	302
3. Osmanlı Hukukunun Yapısı: Şer’î ve Örfî Hukuk	303
4. Örfî Hukuk ve Kanun	303
4.1. Örfî Hukuku Doğuran Temel Sebepler	304
4.2. Şer’î ve Örfî Hukukun Birbiriyle İlişkisi ve Sahaları	306
5. Osmanlı Kanunnameleri	307

6. Osmanlı Hukukunun Kaynakları, Kurumları ve Hukuk Eğitimi.....	308
6.1. Hukukun Kaynakları	308
6.2. Hukuk Kurumları (Adliye Teşkiatı).....	311
6.3. Hukuk Eğitimi	313
7. Osmanlı Döneminde Fetva ve İçtihat	315
8. Osmanlı Döneminde Bazı Hukuk Bilginleri ve Eserleri	316

ONBİRİNCİ BÖLÜM

TANZİMATTAN CUMHURİYETE İSLAM HUKUKU .....

1. Tanzimat Dönemi Osmanlı Hukuk Yapısında Değişim	343
1.1. Tanzimat Döneminde Yaşanan Hukuki Değişimi Doğuran Temel Sebepler	344
1.2. Tanzimat Döneminde Adli Teşkilat Alanında Yapılan Değişiklikler.....	350
1.2.1. Adli Teşkilat Düzenlemeleri.....	350
1.2.2. Kanunlaştırmalar	352
2. Medeni Kanun'un Kabulü.....	364
3. Batı Etkisinde İslam Hukuku.....	369

ONİKİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE İSLAM HUKUKU .....

1. İslam Hukukunun Bugünü ve Geleceği.....	373
2. Batı'da İslam Hukuku İncelemeleri.....	380
3. İslam Hukuku ve Modernist Akımlar.....	383
4. İslam Hukukunun Günümüzdeki Durumu.....	391

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TANZİMATTAN GÜNÜMÜZE KADAR YETİŞEN

İSLAM HUKUKÇULARI .....

1. el-Leknevi	395
2. el-Mercanî	396
3. Kadri Paşa.....	396
4. Sıddık Hasan Han	397
5. Ömer Hilmi	398
6. Cevdet Paşa	398
7. el-Kâsımî	398
8. el-Hudarî.....	399
9. Ali Haydar Efendi	400
10. Reşid Rıza	400
11. Elmalılı Hamdi Efendi.....	401
12. Şeyhülislam Hayri Efendi.....	403
13. Seyyid Bey	403
14. Manastırlı İsmail Hakkı.....	403
15. İzmirli İsmail Hakkı.....	403
16. Ahmed Hamdi Akseki.....	403
17. Ömer Nasuhi Bilmen.....	403
18. Abdulvehhâb Hallâh	404
19. Muhammed Tâhir b. Âşûr	405
20. Fâdil b. Aşûr.....	405

21. Prof. Dr. Harun Han Şîrvânî.....	405
22. Prof. Dr. Mustafa es-Sibâî.....	405
23. Abdulkadir Udeh	405
24. Prof. Dr. Muhammed Ebu-Zehra	405
25. Prof. Dr. M. Yusuf Musa	405
26. Prof. Dr. Ali el-Hafif	405
27. Prof. M. Ahmed Ferac es-Senhûrî.....	406
28. Prof. Dr. Abdurrezzâk es-Senhûrî (1971)	406
29. Prof. Dr. Mustafa Ahmed ez-Zerka	406
30. Prof. Dr. M. Sellâm Medkûr	406
31. Prof. Dr. Subhî el-Mahmesânî (1986).....	406
32. Prof. Dr. M. Hamidullah (2002)	408
33. Ebü'l-A'lâ el-Mevdûdî (1979).....	409
34. Seyyid Ebu'l-Hasen Ali en-Nedvî (1999).....	410
35. Prof. Dr. Abdulaziz Amir	410
36. Prof. Dr. M. Mustafa Şelebî	410
37. Prof. Dr. Şefîk Şahhâte.....	410
38. Prof. Dr. Abdülkerim Zeydan	411
39. Şeyh M. Ali es-Sâyis.....	411
40. Şeyh Mahmud Şeltut.....	411
41. Seyyid Sâbık	411
42. Yusuf el-Karadavi	411

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM HUKUKU VE DEĞİŞİM	413
1. Ahkâmın Değişmesi Konusundaki Yaklaşımlar	415
1.1. Değişme Sahasını Dar Tutanlar (Tefrit Görüş)	415
1.2. Değişme Sahasını Olabildiğince Geniş Tutanlar (İfrat Görüş).....	415
1.3. Orta ve Makul Yaklaşımı Benimseyenler (Mutedil Görüş)	422
2. Taabbüdi Hükümlerde Değişme.....	424
2.1. Genel Anlamda Taabbüdi Hükümlerde Değişme	424
2.2. Özel Anlamda Taabbüdi Hükümlerde Değişme	427

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

İSLAM HUKUKUNA AİT NAZARİYELER VE GENEL HUKUK

PRENSİPLERİ (KAVÂİD-İ KÜLLİYE)	431
1. İslam Hukukuna Ait Nazariyeler.....	433
2. Genel Hukuk Kâideleri (Kavâid-i Külliye).....	436

KAYNAKÇA.....	453
----------------------	------------

DİZİN	459
--------------------	------------

ÖN SÖZ

E sas adıyla “Fıkıh” olarak bilinen “İslam Hukuku”, Müslüman toplumların varlığı ile vücut bulmuş, kaynağını dinden alan bir hukuk sistemidir. Bu hukukun tarihini bilmek müslümanların tarihi ve yaşam tarzları hakkında da bilgi sahibi olmayı sağlar. Zira tarih boyunca İslam toplumlarında fıkıh, sosyal hayatın merkezinde yer alarak belirleyici ve yönlendirici olmuştur.

İslam hukuku hakkında toplu ve özlü bilgi vermek için Arap dünyasında “Târihu’l-fıkh”, “Târihu’t-teşrii’l-İslami”, “el-Medhal li dirâseti’l-İslami” gibi adlarla, Batı dünyasında “The History Of Islamic Law”, “Introdaction To Islamic Law”, “Introdaction To Islamic Jurisprudance” adıyla, Türkçede ise “İslam Hukukuna Giriş”, “İslam Hukuk Başlangıcı”, “İslam Hukuk Tarihi” adlarıyla kitaplar telif edilmiştir. Aslında bu adlandırmalar, modern hukuk yazarlarının “Hukuk Başlangıcı” veya “Hukukun Temel Kavramları” adıyla telif ettikleri kitapların bir anlamda İslam hukukuna uyarlanmasıyla kaynaklanmaktadır. Her ne kadar iki hukuk sistemi arasında kavram, tarih ve içerik açısından önemli ve temel farklar varsa da, bu eserlerin ortak amacı bir hukuk sistemini tanıtmak, hukuk sisteminin mahiyeti, tarihi gelişimi ve temel kavramları hakkında başlangıç seviyesinde bilgi vermektir. Bu yüzden “İslam Hukukuna Giriş” kitapları da bu alanda bilgi edinmek isteyenleri ve özellikle İlahiyat öğrencilerini daha sonraki ders dönemlerinde görülecek olan İslam hukuku derslerine hazırlamaktır. Onun için bu tür eserlerin genel ve temel amacı hukukun detayı hakkında bilgi vermek yerine, tanımı, mahiyeti, oluşumu, tarihi, dönemleri, ekolleri, literatürü ve temel kavramları hakkında bilgi vermektir.

Ders kitabı mahiyetinde olan bu kitap da yukarıda belirtilen amaca hizmet etmek için kaleme alınmıştır. Ancak bu kitabın benzerlerinden bazı farklı yönleri vardır ki bunları kısaca şöyle ifade edebiliriz: Bu kitapta, İslam hukuku açısından gerçeği tam olarak yansıtmadığı gibi, bir ölçüde saptıran ve bu konuda şartlandırma meydana getiren ve Hudari

ile başlayıp birçok çağdaş kitapta tekrarlanan dönemlendirme sistemine alternatif yeni bir dönemlendirme yapılmıştır. Fıkhın temeli mezhepler olduğundan veya fıkhı mezhepler üzerinden tanımak daha elverişli bulunduğu kitapta mezheplerin teşekkülü üzerinde biraz fazla durulmuştur. Bunun için günümüzde mezheplere giriş mahiyetinde telif edilmiş bulunan kitaplardan hareketle bir tasnif oluşturulmuştur. Daha önce yazılan İslam hukukuna giriş kitaplarında pek yer verilmediği halde bu kitapta İslam hukukunun Selçuklu, Osmanlı ve belli başlı Türk ve İslam devletlerindeki uygulamalarına kısa da olsa işaret edilmiştir. Mezhepler kendi içinde oluşum ve gelişim açısından dönemlere ayrılmış, mezheplerin literatürü de fıkhın alt dallarına ve yine dönemlere göre tasnif edilmiştir. Böylece hangi dönemde hangi tür eserlere ağırlık verildiği hakkında fikir vermek hedeflenmiştir.

İslam hukukunun değişime kapalı, statik bir hukuk olduğu, kazuistik yöntemi benimsemesi sebebiyle gelişmelere ayak uyduramadığı ve çağın ihtiyaçlarına cevap veremediğinden yürürlükten kaldırıldığı iddialarının gerçeği yansıtmadığını ortaya koymak için “hukukta değişim” konusuna özel yer ayrılmıştır. Böylece İslam hukukunun değişime açık olma kabiliyeti hakkında fikir verilmeye çalışılmıştır. Kitabın sonunda genel hukuk prensipleri sayılan külli kaidelere kısa açıklamaları ile yer verilmiştir.

Bu kitabın başta İlahiyat, İslami İlimler ve Din Bilimleri Fakülteleri öğrencileri olmak üzere, bu konu ile ilgilenen herkese faydalı olmasını Yüce Allah'tan diler, rızasına uygun amellere bizi muvaffak kılmasını niyaz ederim.

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN
İstanbul/Ümraniye 2018

İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ

İslam Hukukuna Giriş adıyla hazırladığımız, farklı bir sistematik ve içerikle tasarladığımız bu kitabın birinci baskısı elde olmayan nedenlerle çok sayıda imla hatası ile malül olması ve bazı paragrafların tekrar etmesi sebebiyle birtakım eksiklikler içermekteydi. Baskıdan çıktıktan bir süre sonra fark edilen bu aksaklıkların matbaaya giden dosyalardaki karışıklıktan kaynaklandığını tahmin etmekteyiz. Gerek ilmi ciddiyete ve gerekse yayınevinin saygınlık ve itibarına hanel getirmemek adına ilk baskının dağıtım ve satışı durdurulmuş ve bu ikinci baskıda elden gelen bütün gayret ve itina gösterilerek kitap yeniden ele alınmış ve titiz bir şekilde gözden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Kitap bir ders kitabı hacminin sınırlarını biraz aşmış olabilir, ancak hedeflerimizden biri bu alanda geniş bir kitabın öğrenci ve araştırmacıların istifadesine sunulmasıdır. Bu dersi okutan hocalar sınavlardaki sorumluluk alanı için konularda tahdide gidebilirler. Ancak yine de öğrencinin birçoğunun belki de bir daha okuma fırsatı bulamayacağı konuları en az bir kere okuyarak genel bilgi sahibi olması önem arz etmektedir. Ayrıca bu kitap İslam hukuk tarihi için gerektiği zaman müracaat edeceği bir kaynak olarak da düşünüldüğünden konular detaylı olarak ele alınmıştır.

Kitabımızın ilim dünyasına faydalı olmasını dilerken, önceki baskıdaki hataları tespit edip bize ulaştırma zahetine katlanan öğrencilerimize, meslektaşlarımıza ve özellikle kitabın bu baskısına önemli katkılar sunan ve yükümü hafifleten değerli meslektaşlarım Doç. Dr. Ayhan Hira'ya, Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Ekşi'ye ve Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin Okur'a sonsuz teşekkürlerimi arz ediyorum.

Kula çalışmak düşer, başarıya ulaştıran ise ancak Yüce Allah'tır.

Prof.Dr. Abdullah KAHRAMAN

7 Haziran 2019-İstanbul